

עין משפט
גו מוצה

מו:

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מסורת הש"ס

ש"לח א"ה ר"י בר רב הדרא א"ר בר יעקב. ר"י סתם שכלל גמרא הוא ר"י בר יעקב(ד) מדע דכלל הגמ' לא תמלא ר"י בר יעקב מוכר שמו ושם אביו א"ל"י ש ר"י אחר אללו כי הכא ויבדלו, פליגי בכל מקום רב נחמן בר יעקב ורב ששת משמע דרב ר"י סתם דלאו כר פלוגתיה דרב ששת גמ' דעו ולא שמו משמע מוכר פירושו הקוטרוסל כמון פרק כל הגט (גיטין דף לא) וס' ד"ה א"ל) דרב נחמן בר יצחק הוה חתמיה דבי נטיאה דהיינו רב נחמן סתם דמנכח כשגור והרובע (חולין דף קמז) ועוד דלמרין כהשולל (גיטין דף נט): אמר ר"י בר יצחק אלא אמנא (אין) הלכה ורבנן דלמו ממחוז אמרי משמיה דר"י הלכה אלמא ר"י סתם לאו היינו ר"י בר יצחק ובפרק מי שהולאבו (פירוקין דף מג) וס' ד"ה יצחק אמר ימי ר"י בר יצחק אחרי דבנא וימי רבא קמיה דר"י וכן כנמה מקומות אמר רבא אמר רב נחמן וכן נחמן בר יצחק הוה למעיה דרבא דמשמע בלא יחסור (גמלי דף כג.) ואין להאריך (ס):

ראה תניא אמר רב אשי ואי חכים משוי ליה ראה דאמר ליה אמאי תפיסת ליה לאו משום דאית לך גבאי השתא (ס) אפקינהו ושימינהו שקול אח דידך ואשקול אנא דידי א"ל רב אחא בריה דרב אויא ארב אשי מצי א"ל לא צריכנא לשומא דידך כבר שמויה קמאי דקבך: ארים אין לו חוקה: "אמאי עד האידינא פלגא והשתא כולה א"ר יוחנן צבריסי בתי אבות אמר רב נחמן: ארים שהוריד אריסין תחתיו יש לו חוקה מאי מעמא דלא עביד אינש דנחתו אריסי לארעיה ושתיק א"ר יוחנן ארים שהלק לאריסין אין לו חוקה מאי מעמא אימור (ה) הרמניא בעלמא שויה שלח ליה ר"י בר רב חסדא לר"י בר יעקב ילמדנו רבינו ארים מעיד או אינו מעיד הוה יתיב רב יוסף קמיה אמר ליה הכי אמר שמואל 'ארים מעיד והתניא אינו מעיד לא קשיא 'הא דאיכא פירא בארעא והא דליכא פירא בארעא (עמלק סימן) תנו רבנן יערב מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי 'מאיד מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי 'לוקח ראשון מעיד ללוקח שני והוא דאית ליה ארעא אחריתי קבלן

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הפסא אפקיה דרישימייה שקול אח דיקך: (ב) ר"ב"ב ד"ה ללפא ו"ה ו"ה דרכה שדות ימלא דלרבות ינא:

רבינו גרשום (השק"ל)

תנן ואמר החוקי אבחו חלק שהורדה האריסין לא הוה חוקה. דאיתור כדכונס בעלמא שוי נמי לו רשות בעלי השדות להורידן. דהואיל ורשמי אריסין משפטיה ספר שדות ומיפקין ספי יתיא לתו: אריסין וכו' להעיד לבעל השדה שקאה לדחות מעליה המעטרע או לא. מי אמרי דנוגע בעדות הוהיל דמתיה ספריהויה או לא: הכי אמר שמואל מעיד. הוהיל דאין לו בנפן כקדק: הא דאיכא סרי בארעא. שעדיין לא נטל האריסין חלקו אינו מעיד דנוגע הוה. ואי ליכא סרי בארעא דבכר חלקו המעטרע מעיד: ערב מעיד ללוה. רשילו איה הקרקע שקנאה א"ג משפטיה עדיב שדותיו של ליה. ואיתמ' מעיד והוא אית ליה ארעא אחריתי ללוה חזן מיו שפעיד עליה כשישיר הובע שנתרבו כשעבדו: מלוה מני מעיד ללוה. רובן הוהו קרקע דלא אמרי להויל דאי קרקע משפטיה ללקוח נוגע בעדות הוה. ובידן דאית ליה ללוה ארעא אחריתי דמצי למוצי מיה מלוה שיער להוואת לאו נוגע בעדות הוה: לוקח אריסין מעיד ללוקח שני. כגון ושובי מוכר ב שדותיו אית ללוה אחריות ואת ללוה ליהודה השתא שדהו ושבכר ליהודי משפעתה ללוה מפני שקיבל ללוה אחריות שאם יאספו ויגדלו את לוי שיתרבו לו ויגבה כמה שיעור ראובן שלא סבר ללוה כעשירי אם רוצה לערער על שדה שקנה ויהיה ששופעת ללוה יכול לוי שהוא לוקח אריסין להעיד על יהודה שקנאה ולא אמרי נוגע בעדותו הוה משום דמשפעתה לו אינו רוצה שתאז סידו. ואיכתי מעיד לו והוה דאית לו לראובן או ליהודה קרקע איתו רוצה שיתרבו לוי שפעיד לו לא על יהודה שקנה מה ששופעת לו דרשת: לא נוגע בעדות הוה שיעדיין לו פקוס לבנות סמנו:

חוקה: ארים. של בני אבות שהוריד אריסין תחתיו אותן ג' שנים שהיה לו לאלול והוא לא עשה עמהן כלום: ש לו חוקה. דלא עביד עשה"ב דנחתו אריסין נכרים בארעיה בלא רשות ושתיק עמהן יקלקלו שדותיו בלא"כ עושה האריסין עצמו עמהן ורואה מה הם עושים בלוקחמיה: ארים. של בני אבות: שחלק לאריסין. לכל אחד מסר לעשות חלקן כשדה וגם הוא עושה עמהן: אין לו חוקה. דלע"ג הדיכא דהוריד תחתיו יש לו חוקה הכא אין לו חוקה דלע"ג לא קפיד עושה השדה מאחר שגם הוא עושה עמהן: ואיכא דמימר הערב ונמלא רשות נמנו לו להוריד אריסין עמו אם טורח הוא לו לעשות לבדו: ארים. שהורידהו לראובן וכה שמענו לערער עליו מי מני ארים העדי לו לראובן להעמיד בידו מי היו נוגע בעדות משום דנוגה מן פיות השדה או לא: א"ל. רב יוסף דימיז קמיה הוה ליכא אמר שמואל כו': הא דאיכא פירא בארעא. שעדיין לא נטל האריסין חלקו אינו מעיד דניחא ליה דמיקו ביד לראובן דאי שקיל ליה שמעון יכול גם הפירות כדן נגזל: דליכא פירא בארעא. וגם לא טרח בה האריסין כלום כשגה וזו מצי להעיד דלא מריחא מידי בארעא עדות וכה משום שאם נשאר הקרקע ביד לראובן היה מורידו באריסות הרבה (ו) ימלא שם באריסות וגם מי יודע אם יעשו אריסין שלו אם ירצה יעשה ואם ירצה יתדל: ערב. של לווה כנגד המלוה מעיד ללוה על קרקע שלו להוציאה מן המערער. ואימת מעיד: והוא דאית ליה. ללוה: ארעא אחריתי. שיוכל המלוה לגבות הימנה את חובו ויפטר המערער ונמלא שאין הערב מריח כלום כמה שמעמד שדה זו ביד לווה. והא ליכא למימר דלכך מתמנין הערב דניחא ליה שיהו שדות הרבה ביד הלוה שאם חייב הלוה עדיין לבעל חוב אחר שיגבה תחלה קרקע האחת ויגבה הערב קרקע השנית ונוגע בעדותו הוא ליכא למימר דהכלי האי לא חייש שמא לא יסרע הלוה בזמנו ואח"ל לא יסרע שמא יבא מלוה אחר ויגבה ואח"כ יבא מלוה זה ויפטר ממנו שני חששות

רבינו גרשום (השק"ל) דכל קאסר דגרא תנא. דכל סולא דלא ראה נאמן החוקי: אי חכים הובע מי מעי מיה ליה ראה. לומר כי הויכר ראהו בידו אין הויכר נאמן הכי נמי יכול לשלול בדבריה עד רמשי האשון נאמן ליה הוציאה דאמר ליה דרך הערמה לא יאמר תפשיט האי טעית דריו לאו משום דאית לך בנאב כן וכן וזו אינו כופר לך ואין אה לא תכפור לוי שאנו יודע שאתה אמר לא היה בדברים מעולם אמר שאתה (ומיבטל) (תוספת) כנגד מה שאנו חייבין לך אפקיה: דרישמי ושקול דרך רוב רידי וכן יכול לומר שהורידהו א"ל בר אבא. אי שסוס הא לא רבמי טעין האי לא עדיך לסוסא ויך שכיב וירע שומתה: מ"ב"א אריסין (שדות) אין לו חוקה לומר שיהי אלא כבר אמרתי ג' שנים: אמאי. אין לו חוקה ולימא ליה האריסין עבדו ונאמן פלגא כולה גריא והשתא אכלתה כולה ג' שנים וכן חוקה דלי הוא שכיבתי: הא באריסי מה אבות שפטיה. כגון משפחה אחת שמתרבו וכל אחד מהם יורש את השדה אלא ראיבלי פירושה וכוונתו שרבי יעקב עבדו כרבי יעקב עבדו כל השדות של משפחה אלא ג' שנים או ח' חזיהו לבעליה וחוהו שיהי של אחת המשפחה ונחמן לו שדה אחת לג' שנים שיהיו כל השדות של שני כרי שישבור כל המשפחה וכן ששין כולם. היה לו שדה אחת כולה כל ימי הדרוסתו אין לו חוקה בה דרוסתו לא יפלו וישאן עד האדאנא סלגא ולישאן כולה דמיעקרא נמי לאוכלה כולה הקעה לו: ארים. שהוריד אריסין תחתיו לו אית שדה שקבל מן בני אבות והוריד אריסין תחתיה דרעה למתנה פירותיו וחי' שדה חוקי בירו בשביל שר שהוריד והוריד תחתיה אריסין ג' שנים יש לו חוקה אחריתי חצי שהוריד היה האריסין לומר שילי היה אין יכולין לומר לו כי אית אבות כולה הויכרן כשכירות משום דלא עביד שכיב רוחתי כלי. אמר שיהיה שדות המלוה לעבוד ולא היה מספק לבדו והקיס עליהן אריסין לבדו והיה מתלק להם משכר אריסותיהן מאותן שדות שקבלו בין מאותן שדות שיהיו לו לפיכחותו אם

אחריתי אבא אית ליה ארעא אחריתי א"י עיר. פ"ה משום דמיש שמה יבא בע"כ ויטרופ ממנו ולא יהא לו ממה לגבות מן המוכר וקשה לן דל"כ אפילו אית ליה ארעא אחריתי נמי דכי היכי דמיש לגבי"ט קמ"י ר"י נחום חוב גדול שיהא חובו נגדו שני קרקעות אלא נראה לר"י דלע"ג דף מה. גבי מוכר שדה שלא באחריות אחרתין שאין מעיד לו עליה מפני שמעמדה כפי בעל חובו התם ודאי חיישין לבעל חוב לפי שאדם יודע אם יש לו בעלי חובים אם לאו וכשאנו רואים שגלה להעיד את חוששים שכן מעיד לפי שרעה להעמידה כפי בע"כ והתם אפילו אית ליה ארעא אחריתי לא יעיד דמישיקן שמה ש לו בעל חוב גדול וכן אומר רשב"א דמשמע לניל כי פריך ובי קנו מידו מלי היה הרי מעמדה כפי בע"כ ולא משני כגון דאית ליה ארעא אחריתי והא דקאמר לעיל אז דאית ליה ארעא אחריתי עליה הדר לא תקשי היאך הדר עליה שמה יש לו בעל חוב גדול דה"פ אז אית ליה ארעא אחריתי כדי כל החוב עליה הדר ואי לית ליה ארעא אחריתי כדי כל החוב מאי נפקא מינה אכל אין לחוש שמהלוק מעיד לפי שיהיה לבע"כ של מוכר ממה לגבות דאית ליה לוקח יודע אם יש למוכר שום בע"כ אלא היינו טעמא דאין חוקת ראשון מעיד ללוקח שני א"ע"ג דלא חייש לבע"כ מיהו חייש שמה קרקע גזולה היא והיום אז למחר יבא הגזול ויקחנה ולא יהיה לו ממה לחזור על המוכר היכא דלית ליה ארעא אחריתי למוכר וא"ת ומלוה וערב (והלוקח) חמאי מעדים ללוה א"ע"ג דאית ליה ארעא אחריתי נחום שמה היא גזולה וכשיבא נגזל ויקחנה לא יהיה לו ממה לגבות כדחיישין לחז נגזל גבי לוקח ה"י נחום גבי ערב ומלוה וי"ל דבשום מקום אין קמליה וערב והלוקח חוששין כל זמן שאחריות שלהן קיים: ל"ב"א ראשון מעיד ללוקח שני. קשה לרשב"א לא אמאי לא קאמר לוקח מעיד למוכר והוא דאית ליה ארעא אחריתי בין (לפרש"י) בין לפר"י: קבלן

לא חייש והלכך לאו נוגע בעדות הוא. וכי האי גוונא איכא לתרויז שמוכר שדה אחת ללוי ואחר כך שדה אחרת ליהודה ואחא אינש מעלנא ומערער על של יהודה לומר גולה ראונו מעמי מעיד לו לוי ליהודה דהיינו לוקח ראשון ללוקח שני ומעיד לו שהיא שלו ולא של מערער. והוא דאית ליה ליהודה עוד קרקע אחרת שלקח מראובן שיוכל בעל חוב דראובן לגבות חובו הימנה דרין בעל חוב שגובה מלוקח אחרון ואם אין לו גובה משלמיו והלכך כיון דאית ליה ליהודה עוד קרקע אחרת המשועבדת לבעל חוב דראובן אי נמי יש לו לראובן קרקע אחרת בת חורין דליהדר עלה בעל חוב דידיה מני לוי לאסהודי ליהודה אהן קרקע דלאו נוגע בעדותו הוא דאית ליה מערער מיהודה לא אחי בעל חוב דראובן וטרין מעמי מעיד לו לוי ליהודה אחרת שיש לו ליהודה מראובן או לקרקע אחרת שיש לו לראובן עוד אכל אי ליכא קרקע אחרת לא חסדי לוי ליהודה מפני שעממדה לוי כפי בעל חוב דראובן פן יבא ויטרופ הימנו. ודוקא לוקח ראשון אין מעיד ללוקח שני (ו) והכל דלית ליה ארעא אחריתי אין מעיד ללוקח ראשון אפילו היכא דלית ליה למוכר קרקע אחרת דהא בעל חוב דמוכר לנעול ללוקח שני הדר בין שיש קרקע ללוקח ראשון ובין אין לו והלכך לא דאית ליה מערער מעמי מעיד ללוקח ראשון מוכר ללוקח ראשון שלא באחריות אבל אם מנר לו באחריות לא מסהדי ליה שני לראשון אלא אם כן יש לו קרקע למוכר דליהדר לוקח ראשון עליה דנוגע בעדותו הוא דמיש דאי מפקי ליה מלוקח ראשון הדר לוקח ראשון עליואי שקימי אחרי קרקע המשועבדת לו. כן נראה בעיני: קבלן